

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő. Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Gymnasiumaink állami segélyezése.

A magyar reformált egyház és különösen superintendenciánk egyik legégetőbb és legfontosabb kérdése. Legégetőbb, mert aránylag rövid idő alatt elodázhatlan lesz, hogy zsinati törvényeinknek a gymnasiumokra vonatkozó rendeletei a gyakorlatban életbeléptetessenek. És az is valószínű, hogy ekkor nagy hirtelenséggel fognak egyes iskolák olyan helyzetbe jutni, hogy a saját törvényeink által megszabott anyagi feltételeknek a tanárok száma és fizetésére nézve eleget tenni nem tudnak.

Mi lesz a következés? Még a kisebb baj lenne az, hogy az ilyen (különösen nem teljes gymnasiumokat értek) gymnasiumok polgári iskolákká változnának. De hát a hol az iskolai alapítványoknak természetére és rendeltetésére való hivatkozás, vagy annak csak ürügyül használása még ezt is megnehezíti vagy lehetetlenné teszi. Az ilyen iskolák, ha csak az ujonnan felbuzdult lelkesedés és áldozatkészség meg nem menti, a mire pedig számítani nem mindenütt lehet, oda lesznek. Mert annak is sok akadály van a helyi érdekekben, a költsönös féltékenykedésben, hogy két p. o. egymáshoz közel eső tengődő gymnasium tőkái és alapítványai egy jó, a törvényes kellékekkel ellátott gymnasiumra fordíthatassanak.

A kérdés legégetőbb alakjában ott vetődik fel, a hol a nemzeti vagy nemzetiségi kulturális szempontok uralják a helyzetet és siettetik a szükségképeni gyors megoldást, mint az épen most Máramaros-Szigeten folyik. A superintendencia anyagi segédelmet nem adhat, a tanároknak hivatali fizetésükből való megélhetése a lehetetlenséggel határos. Választani kell, lemondjon-e nemzeti missiójáról a protestáns iskola és más felekezet vagy az állam által tulszárnyaltatni engedje magát, vagy pedig állami segílyt kérjen és fogadjon el.

De a kérdés nem csak égető gyakorlati szempontból, hanem elvi protestáns szempontból is felette fontos. Ha azon jogokat tekintjük, melyeket az állam ez idő szerint a segély fejében a maga számára fentartani szokott, nincs

valami különös és panaszos okunk eddig a protestáns szellem és autonomiánk féltésére. Mert mindenik mellett a protestáns autonomiának fenhatósága és a protestáns szellem fenyegető veszély nélkül fenmaradhat, habár e tekintetben is a legnagyobb ovatosság szükséges. És ha választanunk kell azon alternativa közt, államsegélyvel álljon-e fenn valamely gymnasiumunk, vagy megszűnjék, bizonyosan az előbbit választjuk. Az eddigi példák, p. o. Rimaszombat példája, az állammal való egyezkedés gyakorlati keresztülvitele azt mutatják, hogy a kultusministeriumban van méltányosság és érzék arra, hogy ezen államsegély fejében, ha már egyszer szükség van rá, a kormánynak protestáns iskolától inkább csak némi külső jogokat lehet vindikálni. Mert a magyar állam le van kötelezve, hálával tartozik a protestáns iskoláknak, melyek azon időben, midőn még az államnak az iskolákra vajmi csekély gondja volt, messze vidékeken nem engedték kialudni a tudomány és a műveltség fátylóját. Nem ez oldalról van tehát a valódi aggodalomra ok.

A valódi ok az aggodalomra abban van, hogy az állami segélynek nagyobb mértékben való igénybe vétele a protestantismus hanyatlását mutatja; megapadását azon kutforrásoknak, melyekből eddig a protestáns kultúra táplálkozott. Ezenkívül az állami segélyre való kényelmes számitás az egyházakra és a gymnasiumot fentartó testületekre ernyesztő befolyást is gyakorolhat. Épen ezért az legyen az elv, hogy az állam segélye superintendenciánk gymnasiumaiban (Szigetet kivéve) sehol igénybe ne vétessék, hanem a szükséges anyagi eszközök, a hol kell, vallás-társadalmi uton teremtesse elő. Távolság van tőlünk a jelen nemzedéknek áldozatkészségét kétségbe vonni; nem is annyira megfogyott az, mint kevés lett mindazon szükség kielégítésére, a melyek rohamos fokozódással merülnek fel a tanügy jelen fejlettségi útján. De ügyességgel és buzgósággal még most is lehet azt fokozni.

A helyi viszonyokat és felhasználható tényezőket teljesen ismerő szemeknek, bölcsen intéző kezeknek idejekorán kell az intézkedéseket megtenni superintendenciánk

kisebb gymnasiumaira nézve. Idejekorán és rendszeresen kell gondoskodni és előkészíteni a változásokat, a melyek óvhatatlan, hogy rövid idő alatt be ne következzenek, és óhajtható, hogy ne meglepetések és kényszerűség alakjában nehezedjenek ránk. Ne a nehézkes és sokféle véletlenségeknek alávetett egyházkerületi tanügyi gyűlések legyenek az egyedüli intézők, hanem alsóbb fokon bizassanak meg az iskolafentartó egyházak lelkészei és buzgó világi tagjai, hogy a gymnasium érdekében társadalmi mozgalmat indítsanak és annak élére álljanak. Ez az egyetlen mód, melyen az állami segínyt elkerülni lehet.

Haladás a theológiában.

(Vége.)

(1.) Az tehát az első kérdés, hogy lehet-e a lényegesek és a nem-lényegesek közötti határvonalat másként meghuzni, mint csak megközelítőleg? — Ugy látszik, mintha Dr. Bruce azt hinné, hogy pontosan meg lehet azt húzni. Az a fődolog szerinte, hogy meg lehessen állapodni az idvezítő tan summája fölött, mert ha ez megtörtént, olyan haladást jelent az, mely felől már érdemes beszélni. — Lehet azonban, hogy helytelen dolog olyan szigorúan venni az ő szavait, a mennyiben ő is csakhamar a haladás fokairól kezd beszélni és a haladást inkább bizonyos szellemnek és tapintatnak, mintsem hogy a dogmatikai módszernek és megkülönböztetéseknek tulajdonítja. — Neki itt mindenestre haboznia kell, a mennyiben szerinte a kérdést végérvényesen sem a szentírás igénybevételével, sem annak elmellőzésével nem lehet eldönteni, a mikor a haladásnak természetesen helye van, de azon kérdés mindenestre fenmarad, hogy vajjon az ilyen irányu haladás eljut-e ezen világban valamely éles és mindenki által fölismerhető határra? Nem valószínűbb-e, hogy a szentírás kizárásával a mi tudományunk nem tehet többet, minthogy felsorolja a fontosabb, a lényegesebb tanokat, a nélkül azonban, hogy ezeket pontosabban is körülírja? Másodrendű kérdést is lehet így lényeges kérdéssé tenni, mert például a körülmetélkedést is lehet úgy előtüntetni, mint a mely a kegyelemtől való elesést foglalja magában. Valóban szükséges dolog-e már a mi theológiánkra nézve, hogy e problémákat másként oldja meg, mint csak megközelítőleg? — A theologia nem ítélő bíró az idvesség dolgában és az egyházi közösség eltévesztette eddig a maga célját, ha azt tűzte ki feladatául, hogy neki az alaptanok theologiai meghatározásával kell foglalkoznia olyképen, hogy csak ennyi meg ennyi, csak ilyen és nem másforma tanokat szabad elfogadnia.

(2.) Erről azonban átmehetünk már azon második kérdésre: hogy a csak lényegeseket tartalmazó hitvallást lehet-e valamely egyházi közösség alapjává tenni? Különbséget kell itt tenni egyrészt a teljes, a megszokott és másrészt a részleges, az alkalmi egyházi közösség között, bár Dr. Bruce nem igen tett ilyen megkülönböztetést. Példát találunk egyikre a jelenkori felekezetek benső közösségében és a másokra azon szabad kö-

zösségben, a minőt például az evangélikus egyesület gyűléseiben látunk. Ha az, a mit Dr. Bruce mond, ezen laza és szervezetlen közösségre vonatkozik, teljesen egyetértek vele; ha ő nem egyébről beszél, mint a megismerhető keresztyénségről, én azt tartom, hogy a mi elég jó Krisztusnak, az elég jó nekem is. Ilyenformán én nem taszitanám vissza az anglikán, vagy a lutheránus, sőt a római katolikus egyház hívét sem, ha ő valami alkalom-adtával a presbyteriek közösségéhez óhajtaná csatlakozni; az ó-katholikkssal pedig még könnyebben összeférnék. — Ugy tetszik azonban én nekem, hogy ez lényegesen különbözik Dr. Bruce-nak azon tételétől, a mely szerint a látható egyháznak nem csak a kálvinista és az árminiánus, hanem minden egyéb tanfelfogás közti különbséget is el kell törölnie annyira, hogy ne legyen az egyházban semmi eretnek és semmi, a keresztyén névvel egybe nem illő. Dr. Bruce különben oly kevésbé világosította meg ezen ő nézetét, hogy én inkább irányzata, mint bevallott értelme ellen vitatkozom és megvallom, nem tudom belátni, hogy micsoda érvekkel lehetne a felekezetekeket rávenni arra, hogy ezen „minimum visibile“ kedvéért feladják kész organizatiójokat. Én nem tennék egy hitvallást sem olyan élessé és kegyetlenné, hogy a ki azt el nem fogadja, az ipso facto kirekesztetik az idvességből. Az olyan hitvallás, melyet szerzői csak a legszükségesebbekre akarnának összevonni, szükségképen nagyon rideg és parancsoló hangu hitvallás lenne. Különben megvitattván már ezen eljárás határozatlan és lehetetlen voltát, alig lehet jogom azon veszélyről szólani, mely annak létesítésével együtt jár. Bizonyos az, hogy a megváltó tanok minimumának megállapításával elvesztjük mindazon igazságokat, melyek a legmagasabbaknál alacsonyabb rendűek; valamint a mi értékes az egyházszervezetben, például presbyteri szempontból, mindazt el kellene vetnünk, a mennyiben másokat nem tudnánk elfogadásokra rávenni; így kellene tennünk, mert a működő egyházat nem lehet egyszerre püspöki, presbyteri és congregationalista rendszer szerint kormányozni. Nem lehet azt elfogadni, hogy az emberek a pusztá egység kedvéért ténylegesen támogatnának egy olyan intézményt, mely az ő szempontjuk szerint az igazság mellett egy csomó tévedést is tartalmaz, mely a külső egyformaság kedvéért kénytelen türelmes lenni a rosszal szemben is. Mindezen és más, megnevezhető okokból én nem vagyok hajlandó elfogadni azon nézetet, hogy az egyház szétszórtságán csak úgy lehet segíteni, ha közösen megállapítjuk az idvezítő tanok minimumát; én is pártolom a növekvő felvilágosultság és türelem általi haladást, de csak akkor lesz az köteleességgé és áldássá, ha nem sérti a lelkiösmeretet.

(3.) Ez azon harmadik és utolsó pontra visz már át minket, hogy vajjon sürgős dolog-e az, hogy átalakítsuk az általános és különösen a presbyteri hitformát egy vagy más értelemben? Az általános hitforma átalakításáról nem tudok többet mondani, mint a mit az utolsó pontról mondtam, de van egy kevésbé radikális átalakítási vonás Dr. Bruce munkálatában, melyhez szabad lesz néhány szót szólanom. A kálvinista hitvallásnak, vagy alapnak olyan módosítása ez, melyen befogadhatók lennének az evangélikus árminiánusok, vagy methodisták is. — E javaslatban, meg kell adni, sok vonzó van. A methodismus története a legnevezetesebbek közé tartozik a keresztyénség egész pályafutása alatt. Nagy méltánytalanság az, ha úgy tekintik a methodistákat, mint

egyszerűleg csak árminianusokat, vagy mint a remonstrans iskola javított kiadását, bár épen itt saját theologusaik sem tüntetik föl eléggé az ég és föld távolnyi nagy különbséget. A hollandiai árminianusok, bár nagy nevek vannak közöttük, semmi szellemileg nagyot sem tettek Európában. A methodismust azonban saját géniusza, valamint a német befolyás valósággal a reformáció újjászülőjévé tették és bár több árminianus elemet vett az föl magába, mint a lutheranismus, mégis megtartotta augustinusi jellemét az által, hogy élénken kárhóztatta a pelagianismus és a semi-pelagianismus tévedéseit. E tyusát megöröztte a kálvinismussal a mult században folytatott nagy vitái, még pedig mind a két oldalról helytelen eszközökkel folytatott nagy vitái után is s magasztos pályát futván meg a multban, mai napság ugy az új világban, mint a missiói mezőn közelebbi érülködésben áll a presbyterianismussal, mint bármikor is előbb. Bizonyára nagy nyereség volna az, ha a kálvinista és a methodista tantypusok ugyanazon egyházszervezetben együtt élhetnének ugy, hogy e miatt a keresztyén igazság semmi fogyatkozást ne szenvedne. — Két nagy erő olvadna így össze, két olyan erő, melyekre valószínűleg fényesebb jövő vár, mint a protestáns keresztyénség bármely más ágára. Én azonban ennek lehetőségére nézve nem táplállok olyan vérmes reményeket, mint a minőket Dr. Bruce táplál, mert nem feledkezhetem meg azon lényegesen nagy tani különbségről, mely a kálvinismus és a methodismus között fennáll. Az lesz már a valódi nagy haladás a theologiában, ha Dr. Bruce-nak, vagy másoknak sikerül elhárítani a fennálló nagy különbségeket, vagy ha vitatkozások és gyűléskezések útján sikerül nekik meggyőzni az ellentétes pártokat a felől, hogy közelebb állanak ök egymáshoz, mint a hogy ez látszik. A létező körülmények között azonban, a mennyiben szabad meggyőződését egyik fél sem nyomhatja el, nem volna bölcs dolog oly közel szomszédságba hozni őket, a melyben mostani barátságos és hasznos együttműködésüket benső beteges egyenetlenség váltaná föl.

Hadd mondjam még el, e vita berekesztése előtt, hogy én nem aggódom a presbyteri egyházak jövője miatt. Bár sokszor kárhóztatják ezeknek merevségét és szegletességét, legalább is épen olyan liberálisok azok, mint az egyetemes egyháznak bármelyik ága is. A reformáció a keresztyénség történetében a leginkább haladó mozzanatot képviseli, a mennyiben az nem csak megújulás, hanem határozott haladás is, messze maga után hagyván a patristikus tantypusokat és szabaddá tevén egyes nemzeteket. A theologiának egyik ágában sem maradt az el és legkevésbé az exegetikai, mely pedig Isten élő igéjének fejtegetésével foglalkozván, a haladásnak legvilágosabb bizonyossága. — Csak olyan bizodalommal tekinthet az a győzelem felé, csak olyan erővel küzd a missió terén, mint bármely más egyház és nem marad el abban sem, hogy közös keresztyénségünk számára biztosítsa istenségének tudatát és tanilag is szélesítse iatkörét. Nem gyöngítette meg semmiféle tudással, nem törte össze a philosophiával való összeköttetését és hasznát veszi a gondolkozás, vagy tudomány minden igazi mozgalmának. Bármi legyen is theologiájának viszonya Isten igéjével, saját haladó történetével, vagy más egyházak fejlődésével, bátran bizhatja sorsát annak a kezére, ki az időt teszi épen ugy az egyház, mint a világ tanítójává, és a ki csak azt kívánja tőlünk, hogy „azokat, a melyek hátunk megett van-

nak, felejtjük el és azokra igyekezzünk, a melyek elől vannak, futván a cél felé, az Istennek a Krisztus Jézusban való mennyei hivatala jutalmának elvételére.“

Csiky Lajos.

A VII. és VIII. osztály felállítása a szatmár-németi ev. ref. gymnasiumban.

„Segits magadon, az Isten is megsegít.“

Istenben vetett erős hittel és teljes bizalommal kezdünk e nagy munkához. Érezzük, hogy ezzel tartozunk felekezetünknek. Erős meggyőződésünk, hogy egyházunk élete, hatása csak akkor lesz minden esélyek közt biztosítva, ha gyermekeink tiszta, egyenes protestáns szellemben és jellemben neveltetnek; ha minden tudományos ismeret egyházunk főelvének, a szabad vizsgálódásnak önállóságra szoktató alkalmazásával közöltetik velök; ha az ősmereket a vallás és erkölcs elvei, igazságai s törvényei párhuzamosan és folytonosan kísérik gyermekeik képzésében. Az iskola az egyház veteményes kertje; ha az iskolákat kibocsátja egyházunk szabad rendelkezése alól, elapad a forrás, melyből egyházunk éltető vize a letűnt századokban oly hatalmas erővel buzdított. A világi elem, mely egyházunk önkormányzatának oly jelentékeny tényezője és minden viszontagságaiban oly erős támasza, lassankint elhidegül az egyház iránt, ha annak anyai kebelén nem növekedik fel és a protestáns szellem és jellem erős kapcsolattal nem fűzi hozzá.

Iskoláink fentartása egyházunk életszüksége, azokról lemondani a protestáns egyház életgyökerének elmetszésével egyértelmű volna. Önkormányzati szervezetünk követeli tőlünk, hogy fiainkat és leányainkat olyan szellemben neveljük, mely őket az önkormányzatra képesítse, önerejére támaszkodni jókor megtanítsa, egyházához hiven ragaszkodni, annak ügyeiért lelkesedni, mindennemű szükségében segíteni buzdítsa.

Függetlenségünknek és szabadságunknak legfőbb biztosítéka, ha iskolai és egyházi szükségünket saját erőnkkel teljesítjük s nem máshonnan várjuk, a honnan cserébe engedelmisséget és alárendeltséget követelnek tőlünk.

Ha a nyomtatások és üldözések idejében őseink, midőn éltük, vagyonuk szüntelen veszélyben forgott, nem csak megalkotni, hanem fentartani is képesek voltak egyházunkat és iskoláinkat, mert lelkesedni tudtak mind a kettőért; ha a jelen század ötvenes éveiben az idegen hatalom nyomása alatt képes volt egyházunk, tagjainak hűsége és áldozatkészségével gymnasiumunkat az enyészet torkából kiragadni: akkor csak a kislelkű, hitében ingadozó, a protestantismus jövőjében és nemes küldetésében nem hívó kételkedhetik abban, hogy ma egyházunk tagjai vallásos lelkesedése, protestáns áldozatkészsége a béke és szabad munkálkodás éveiben gymnasiumunk 7. és 8-dik osztályát saját erejéből felállítani nem tudná!

Félre tehát kicsinyhitűek! Lobogjon fel lelkünkben atyáink szent lelkesedésének tüze, hadd munkálkodjék bennünk azon erős hit, mely az irás szavai szerint hegyeket mozdit meg helyéből. Ne maradjon senki hátra a szent cél kivitelében; ne legyen egyetlen protestáns ember is vidékünkön, ki meg ne hozza áldozatfilléreit, midőn egyházunk

és vallásunk erősítésére gymnasiumunkat teljessé emelni szándékozunk. Mutassuk meg, hogy méltók akarunk lenni protestáns őseinkhez, kik e város kebelében már a hitujítás első századában akadémiái tanfolyammal bíró főiskolát állítottak. Higyjünk, bizzunk és munkálkodjunk!! Isten áldása és hiveink buzgósága segítse szent törekvésünket!

Farkas Antal.

A vasárnapi iskolákról.

I.

Raikes Róbert, a vasárnapi iskolák atyja.

Az 1880-dik év nyarán volt száz esztendeje, hogy a Raikes Róbert által alapított vasárnapi iskolák léteznek. Elegendő ok arra, hogy mind alapítóikkal, mind ezen iskolákkal s ezeknek hazánkban megállapítási módjával foglalkozzunk.

Raikes Róbert született 1735-iki szeptember 14-én Gloucester régi püspöki városában.

Huszonkét éves korában vette át atyja nagy jövedelmű nyomda- és kiadói üzletét a „Gloucester Journal“ című, egyetlen megyei hirlap szerkesztőségével együtt. Mindkét üzletét nagy szakértelemmel és örvendetes sikerrel folytatta és országszerte tekintélyt és befolyást szerzett magának.

Daczára a hatalmas székesegyháznak, sok volt az ingyesség és nyomor e városban. A templomon kívül pedig egy városi és egy megyei nagy fogház volt ott, melyek alig voltak képesek a gonosztévőket és a sok fizetésektelen adósfogadni. Az ifjuság pedig részint a börtönökben és nagyrészt azokon kívül is, erkölcstelen befolyásnak kitéve, iskoláztatás nélkül képződött börtönök lakóivá.

De ki gondoljon ezekkel? Koránsem a gazdag hitelezők, kik a bogarakkal benépesített és dögleletes levegőjű börtönhelyiségekbe, irgalom nélkül záratták a fizetni nem tudókat, mit sem törődve azzal, hogy kiasznak vagy éhen halnak-e ott! Nem az akkoriban Gloucesterben virágzó tügyarak tulajdonosai, kik kora reggeltől késő estig kiváltképpen gyermekekkel dolgoztattak s azokat sokszor egész életükre testileg lelkileg megrontották!

Volt azonban, a ki daczára nagy elfoglaltságának és jóllehet neki sem volt hozzá köze, mégis gondolt ezekkel. — Raikes Róbert a nyomdász és szerkesztő, nem ment el érzéketlenül a vérében fekvő felebarátja mellett; megkönyörült rajta és úgy cselekedett vele, mint az irgalmas szamaritanus.

Saját adományaival és lapjában rendezett gyűjtésekkel teremtett módot arra, hogy közelebb a bebörtönzött adósoknak élelmet és ruházatot szerezhessen. Meglátogatta a szerencsétlen foglyokat és igyekezett a gonosztévőket vétkök elismerésére bírni. Az olvasni tudóknak kölcsönzött jó könyveket és felhívta őket, hogy azokból a többieknek felolvassanak; a tétlenségben hagyott foglyoknak szerzett foglalkozást; nem átalotta a fogházak borzadalmait lapjában leleplezni s a hatóságot kötelességére figyelmeztetni, minek édes jutalma volt, hogy még életében érhetette a fogházireform kezdetét.

Ilyen módon dolgozott jó ideig a nyomorultak javára és megszerezte volt magának a „szegény atya“ tiszteletbeli czimét, mikor rájött, hogy ezen társadalmi bajt gyökerénél ragadja meg.

Az 1780-dik év valamelyik reggelén üzleti dolgai miatt egyik mélyebben fekvő külvárosba ment, hol a lakosság legszegényebbjéi összezsúfolva tengették siralmas életüket. — Meglátott ekkor egy csoport félig meztelen gyermeket, kik az utcán rendetlenkedtek és mikor az egyik ház kapujában álló asszonnyal e fölött sajnálkozva beszélt, ez azt felelé: „Ah uram, valamely vasárnap kellene önnek ide jönnie! Hisz ma a legtöbb gyermek a gyárban van, — de vasárnap szabadok és akkor minden idejüket bomlásra használják fel, káromkodnak, átkozódnak és oly piszkos dolgokat követnek el, hogy az embernek haja szála égnek áll. Templomba nem jutnak el, ép úgy mint szüléik.“

A gyakorlati Raikes erre azonnal kérdé az asszonytól, hogy ismer-e itt olyanokat, kik olvasni tanítanak. Oh igen, mondá az asszony, van itt négy asszony, ki ezt kitünően érti. Ezekhez fordult tehát és megegyezett velök, hogy az általa vasárnapon átadandó gyermekeket olvasásban és ká-tében tanítsák, jutalmul ígervén nekik vasárnaponként egy sillinget vagyis 50 krajczárt. Azután fordult a paphoz, hogy tervét közölje vele és ez közreműködését is ígérte neki; végre pedig a szülőket látogatta meg és felkérte őket, hogy a vasárnap reggeli isteni tiszteletre küldjék el hozzá a székesegyházba gyermekeiket.

Raikes vállalata nem volt könnyű. Ez a kis rongyos társaság, mely a legközelebbi vasárnapon köré gyűlt, más embert örökre elijesztett volna ily ügytől. — De jó szíve és Idvezítője iránti szeretete kénytetett őt, hogy fel ne hagyjon azzal, a mit elkezdett. Tőle tanulták ezek a kis bárdolatlanok, hogy kell mosdani, fésülni, párosan Isten házába menni, takarékoskodni és a megtakarított pénzen vett új öltözetnek örülni. — Apró ajándékaival ugyan sikerült neki egyik-másik gyermekre hatni, de szívöket meg nem nyerte volna, ha nem lakik szívében az irányokban nyilatkozó és általok tapasztalt résztvevő szeretet. A közös templomba járás után következett az iskola, melyben kezdettől fogva a káté főtárgy volt.

Az 1780-dik év július havában állította fel Raikes Róbert a helybeli pap támogatása mellett az első vasárnapi iskolát s utána több mást. — A helybeli papot Stock-nak hívták, ki megérdemelte, hogy mint alapítótárs, folytonos előmozdítója és pénzzel is támogatója a vasárnapi iskolának, a Raikes-é mellett felemlítették.

De az ügynek éltető lelke mégis csak Raikes maradt. Ő készítette tantervet és utasítást a tanítók és gyermekek, sőt az ügy növekedésével a pártfogók részére is. Sajtóin nyomtatott bibliai leczkéket is a vasárnapi iskola növendékei számára, hogy őket mind az olvasásban, mind a szentírás ismeretében gyakoroltathassa. A szentírási olvasmányok mellé kis imák is voltak csatolva emlékezés végett. Egyikét ez iskolának mindenkor előszeretettel nevezte az ő iskolájának és ezzel legtöbbet is foglalkozott; ez az ő saját parochiájában feküdt, lakásával szemben és közel a templomhoz. Ebben meghallgatta és ellenőrizte az oktatást, maga is tett fel kérdéseket, intette a gyermekeket isteni félelemre és szüleik iránti engedelmességre. Az összes gyermekekre személyes befolyása volt paedagogikai tapintata és a gyer-

mekek jóléte iránti részvéte folytán. — Már akkor is alkalmazta az ugynevezett csoport-rendszert, melyet később Bell és Lancaster kifejtve és módosítva alkalmaztak, s mely máig is sajátja a keresztyén vasárnapi iskolának. Fiuk és leányok elkülönítve, két csoportra osztattak s ezek mindenike mellé adták a legjobb tanulókat, mint „monitorokat,” vezetőket, kiktől szótagolásban, biblia-olvasásban, szentírási mondatok s egyházi énekek, káté-elmélkedésben oly halk hangon nyertek utmutatást, hogy egyik csoport a másikat nem zavarhatta.

Ezen vasárnapi iskolai munkának hatása különösen meglepő volt. Gloucester városa nem sokára más színben tünt fel vasárnapi napon. Keresetlenül ment át a gyermekektől a szülőkre az áldott hatás. Az utcákon és házakban csend és béke honolt; káromkodás és átkozódás helyett valóságos énekek hangzottak mindenfelé. Magok a városi hatóságok köszönetüket fejezték ki azon áldásthöz átalakulásért, melyet Raikes iskolái idéztek elő.

De Gloucester vasárnapi iskoláinak befolyása túl is terjedt a város területén, sőt nem sokára az alapító szigetházáján is.

Nagy előnyére szolgált a sajtó. — Lapja hasábjain 1783-ban hirül adta olvasóinak azt, mi Gloucesterben a vasárnapi iskolára nézve történt, elhallgatva saját nevét. És ezt nem egyszer-kétszer cselekedte így, hanem újra meg újra nem csak saját lapjában, hanem másokéiban is. Minden erre vonatkozó tudakozó levélre pontosan adott választ. Sőt addig dolgozott, míg nem eszméje egész Nagybritanniában elismerést és nagyjában valósulást is nyert.

Az 1787-dik évben Sarolta királyné fogadta Raikes urat Windsorbán és elbeszélte magának általa munkája keletkezésének és sikerének minden egyes részletét, sőt maga is alapított vasárnapi iskolát, melyben udvari hölgyek is tanítottak. Mind a gloucesteri, mind más püspökök nyíltan kifejezték elismerésüket és alattas papjaiknak meghagyták, hogy Raikes példáját kövessék. — 1789-ben hivatalosan közzé tette a sarumi püspök, hogy már 300,000 gyermek élvezi a vasárnapi iskolák áldását a királyságban.

(Folyt. köv.)

A kijelentés módszere.

A kijelentés egy oly isteni kegyelemvégzet megismeretetésére irányulván, mely az egész emberiséget érdekli, várhatná az ember a priori, hogy a kijelentés azonnal, per saltum és csuda által hajtassék végre minden érdeklettek számára. Az ily végzés, mondhatná az ember, nem türehet semmi halasztást, de sőt köteles gyorsan megáldani tárgyait; nem szenvedhet semmi részlegesség hibájában, de sőt köteles mindenkivel egyenlő kedvezés szerint bánni el; és köteles elérni a maga megvalósulását nem valami lassu haladás által, lassankint emelkedve alsóbb fokokról felsőbbekre, hanem úgy szólván egy ugrás által. — A módszer azonban, mely a kijelentésben tényleg követtetett, annyira nem hasonlít ez a priori képzelhetőhöz, a mennyire csak lehetséges; és sokkal inkább megegyezik az a természet és közönséges gondviselés analogiájával. A tényleges kijelentés ugyanis egy történelmi mozgalom alakját vevé fel, alá-

vettette a történelmi fejlődés közönséges törvényeinek és magán hordva azon mozgalmak szokott jellemvonásait, melyek ezen törvényeknek vettetnek alá. Az Isten váltságvégzete nem dobatott a világba egy teljesen kifejtett tény gyanánt; a növekedés szabályos processusa által fejlődött az ki és azon processust három szembeötlő vonás jellemzi, u. m. lassu mozgás, részleges működés, előhaladás tökéletlenből tökéletesre és pedig nem csak ismeret, hanem erkölcsiség tekintetében is. Mindezen vonások szolgálhatnak és tényleg szolgáltak is gyakran ellenvetések alkalmául a kijelentés valósága ellen. Méltó tehát megvizsgálunk, mennyire férnek össze azok a kijelentés eszméjével általában és a kegyelmi kijelentés eszméjével különöbben.

Kezdhethük a tárgyalást azon általános megjegyzéssel, hogy nincs miért támaszson bárkiben is előítéletet a kijelentés istenisége ellen az a tény, hogy az egy történelmi mozgalom alakját veszi fel. Egészen méltó Istenhez, hogy ő eképen járjon el. Egészen illet ahoz, a kiért és a ki által vannak mindenek, azon törvények szerint működni egy különös kijelentésben, a miket követ ő az általános kijelentésben, melyet a természet és közönséges gondviselés utján tesz közzé önmaga, mint világteremtő és világhatalmú felől. Ugyanezen módszer alkalmazása, még a természetfeletti kijelentésben is, biztosít róla bennünket, hogy ezen magasabb és különösebb kijelentés a természetesség jellegét fogja magán hordani, ellentétben az oly magikus jelleggel, mely szükségképen csatlakozik minden isteni működéshez, mely nem áll semmi viszonyban a természet folyamával. Az oly megváltás processusa, melyből az idő eleme kiküszöböltetett volna, valóban egy thaumaturgikus alakítás lett volna, mely annyira nem hasonlított volna ezen világhoz, melyben mi élünk és melyben minden dolgok a növekedés törvénye alá vannak vettelve, hogy alig hihettük volna el azt ugyanazon Isten munkájának lenni, a ki teremté és kormányozza a világegyetemet. — Olyanforma tünemény lett volna az, a milyen lett volna p. o. Izrael megszabadítása Egyiptomból akkor, ha ő úgy emeltetett volna fel és úgy repítettetett volna át a levegőn az ígéret földére, a hogy a sas repíti a maga fiait, mielőtt azok megtanulnak magok is repülni. És valóban úgy történik, hogy a Mózes énekében ama nagy történelmi esemény épen ezen kép alatt terjesztetik elő: „mint a sas fészket rak,” írta a szent költő, „fiain ül, kiterjeszti szárnyait, felveszi az ő fiát, viseli azt szárnyain, úgy az Ur maga hozdozta őt és nem volt vele idegen nemzetségnek istene.” (Deut. XXXII. 11, 12.) És egy magas eszményi értelemben igaz is ez előterjesztés. Azonban csak eszményi az; költészet az, melyben minden másodlagos okok eltűnnek mintegy szem elől és egyedül az isteni működés ismertetik el. Mindazonáltal az ily másodlagos okok épen nem voltak kizárva a valóságban. Ugy vezeté Isten az ő népét Egyiptomból Palesztinába, mint egy nyáját, a Mózes és Áron keze által; és a processus sokkal tovább tartott, mint a költői kép foglalja magában. És Izrael megszabadításának műve semmit sem vesztett el isteniségéből az által, hogy lassan és emberi közegek által vitetett keresztül. — Ellenkezőleg csak azáltal lön az oly történelemmé, mely telve van erkölcsi érdekekkel és mely sok világosságot vet az Isten jellemére. Ha Izrael pusztán magikus uton szabaddított volna meg, felemeltetve mintegy a szolgaság földéről és áttétetve néhány óra alatt az ígéret földére, az

bizonyára bámulatos csuda lett volna; úgy de ez nagyon szegényes nyilvánításmódja lett volna Isten jellemének ellentétben azzal, a mit a tényleges módszer szolgáltatott. A képzelt esetben csak az Isten mindenhatóságát láttuk volna pillanatra nyilvánítva; a tényleges esetben azonban az összes isteni tulajdonságok — hatalom, bölcsesség, béketűrés, hűség és szerető gondosság — kijelentését látjuk; szóval egy oly kijelentést, mely nem csak pillanatnyi, de évek hosszú sorára terjedő, temérdek anyagot szolgáltatva egy oly történelem számára, mely gazdag lelkesítő, felbuzdító eseményekben minden idők számára és egy halhatatlan emléket állít Izrael Istenének örök dicsőségére.

A mód természetessége tehát, melylyel Isten megszabadítá Izraelt, úgy látszik távol áll attól, hogy valami hibát tenne. Hasonlóképen nem hiba már ugyanazon jellemvonás a váltság magasabb munkájának módszerében sem, melynek Izrael kiszabadulása Egyiptomból csak típusát tette bizonyos tekintetben. — Azon módszer természetessége sokkal inkább előnyös pont arra nézve, melyet a keresztyén gondolkodónak hangsúlyoznia kell, a mennyire csak a tények megengedik. És valóban jó messzire mehetnénk az ily okoskodásban, a nélkül, hogy tullepnők az igazság határait. A kijelentés egész processusa oly természetes vala, hogy első tekintetre alig is látszik valami többnek. — Hogy azonban valami több volt az; hogy valóban egy természetfeletti elem volt a természetin belől, megfogjuk látni alább; itt csak azt kell megjegyeznünk, hogy mennyire természetes, a közönséges történelmi mozgalomhoz mennyire hasonló volt azon események folyama, melyek által Isten kijelenté és keresztül vivé az ő kegyelemvégzését az emberiség javára.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Az „Evangeliumi lelkészi tár“ olvasóinak üdvöt!

Óhajtja Czelder Márton ur, a nevezett gyűjtemény szerkesztő-kiadója, az első évfolyam 1-ső füzeté fedelén, s egyuttal előadja a füzet létjogosultságát eképen:

„Mi épen nem vagyunk azon nézetben, hogy prédikáció irodalmunk belső becsre nézve tulságosan gazdag s eként ilyes gyűjtemény nem bir a szükség jogosultságával. Sőt inkább újabb és újabb egyházi beszédgyűjtemény kiadása úgy szólván napi szükség.“

És úgy látszik teljesen igaza volt és van, mert ime a gyűjtemény az 1884-dik évvel nem csak ötödik évfolyamát tölti, hanem átfordult a gyászos oldalra is, megjelenvén e nemben is az első kötet.

Tehát a létjogosultság igazolt.

Semmi sincs távolabb tőlem, mint Czelder Márton urnak fáradhatatlan buzgóságát, megszűnés nélküli munkásságát kicsinyelni az egyházi irodalmi téren; sőt inkább nagy lelki örömmel tölt el, midőn látom, hogy az egyházi irodalom dicsfénykoszoruzta munkásait, a régi gárda színét-javát gyűjteménye számára megnyerte, s e mellett egy nagy számú s egészen új nemzedéket nevelt fel, s bocsátott a hír és név szárnyaira.

Ugy vélem tehát, hogy tőlem, — mint gyűjteményének

csupán olvasójától, — nem veendi rosz néven, ha a legjobb akarattal és szándékból figyelmeztetni bátorkodom arra, hogy kitűzött céljától, mely szerint „újabb és újabb“ beszédek fognak gyűjteményében napvilágot látni, némi kis eltérés történt.

Nevezetesen a IV. évfolyam (1883) XII. füzeté 412-ik lapján 64. szám alatt van közölve Luk. 16: 2. alapján, néhai Szentimrei Kocsiss Ferencz apasága kijelentésével — egy „Számolj magaddal“ című ó év utolsó napjára való egyházi beszéd.

Isten ments attól, hogy én kritikát mernék itt mondani, hisz kicsiny faluban, anyagi gondok között, hol veném én az ítézet hatásos fegyverének forgatására szükséges eszközöket, de még a polémiától is félek nagyon. Csupán annyi erkölcsi bátorságot őriztem meg magamban, hogy a fentebb hivatolt beszédre, — jaj! nem hallja-e valaki? — határozottan kimondjam: „fogadott gyermek, a ki örökbe fogadó apja nevét, csak a szerkesztő-kiadó engedelméből viseli.

Az én könyvtáram bizony nem igen gazdag, de véletlenül épen itt van Kolmár József 1831-ben megjelent Ker. kat. tan. II. kötete, melynek 83-dik lapján IX. szám alatt Solt. 90, 12. alapján, — az előbeszéd kivételével — szóról-szóra le van nyomtatva Szentimrei Kocsiss Ferencz fentebb említett prédikációja, meglevén spékelve a kort jelző Capi-talis, Publicum, protestálni stb. szólammokkal.

Ez mindenesetre végzetszerű találkozása az eszméknek és azok köntöseinek, a szavaknak 1831-ben és 1883-ban.

Nem tudom most már melyik vette a másiktól: Kolmár é Szentimrei Kocsistól, vagy megfordítva?

De akárki vette és akármint vette, a baj azé, a ki megvette Kolmárt is, az „Ev. lelkészi tár“ is, mert ugyanazon beszédet birja két példányban; még tévedésbe jön annak törvényes származása felől.

Ha már azonban így van a dolog, mindenesetre óhaj-tandó, hogy a gyűjteménybe szánt beszédek felvételénél — még ha régi czég alatt kínálatik is a mű — nagyobb körültekintés és óvatosság gyakoroltassék.

Hivatott ítéseink pedig — a kik közé sorozom tevékeny ifju tanárunkat Csiky Lajos urat is — sziveskedjenek becses figyelmöket az „Evangeliumi lelkészi tár“-ra is kiterjeszteni, hogy a nagy elfoglaltatású szerkesztő ur munkáját a netalán tulérzékeny munkatársakkal szemben könnyebbé tegyék.

Zsákán, 1884. május 29-én.

Szigeti Elek m. k.
ref. lelkész.

Levél a szerkesztőhöz.

Kémer, 1884. június 25.

Június 15-én Kémer községének valódi örömnépe volt. — Dombi Lajos lelkészünk helyébe ujonnan választott Eröss Lajos kedves lelkészünk állomását e napon foglalta el.

Miután hasonló fogadtatásban lelkész ezen környéken tudomásom szerint még eddig aligha részesült, bátor vagyok e fogadtatásról legalább halvány vonásokban azon vidéket

is értesíteni, mely őt nekünk adta s nevelé; annyival is inkább, mert ez szép bizonyosága annak, mint érez és gondolkodik Szilágymegyének egyszerű népe egy olyan lelkész iránt, a kit szeret.

Alólirottnak jutott a szerencse, lelkészünket a saját kocsián Nagyváradról egyházközségünkbe lehozni; délután 4 órakor tüntek fel előttünk a kémeri szőlő termő dombok, s alig értünk a határba, mintegy 7—800 an — községünk színe-java — jöttek eleibünk zöld ágakkal, örömtől sugárzó arczokkal, hogy fogadhassák kitünő tehetségű ifju lelkészünket, ki egyik választó Szabó József szivélyes üdvözlő beszédére meghatottan válaszolt, majd leszállott s a folyvást tóduló néptömeg éljenzése között gyalog közeledett a faluhoz, hol hajadon leányok két sor falat képezve várták s üdvözítették. — Ezután körül hordozták a község különböző részén s úgy kísérték be a papi lakhoz, a hol szeretve szeretett ifju lelkészünk ismét megható beszédet tartva, a presbyterium kíséretében lakására vonult; mely után a nép szívében örömmel, lassankint eltávozott, vivén mindenki magával e napnak emlékét.

Adja Isten, hogy ezen szeretet kísérje kedves lelkészünket egész életén át!

Szigethy Sámuel,
kir. postamester.

T Á R C Z A

A lelkipásztori hivatásról.

— Z w i n g l i. —
(Vége.)

Itt világosan érthető, mely prófétákról szól az Ur, tudniillik az álmok és mesedolgok hirdetőiről. Mily jutalmat ígér azonban nekik? „Azért léssen nektek a hamisság hasonlatos a lecsúszó kőfalnak hasadásához, vagy a magas kidőlt kőfalhoz, melynek leomlása hirtelen, egy szempillantásban léssen, melynek rombolása hasonlatos a fazekasok edényének rombolásához, mely minden kimélés nélkül eltöretik.“ Ézs. 30, 13, 14. Az írásban sok ily jellemzéseket találunk, melyekből a hamis prófétát felismerhetjük. Kiválólag jellemzetes és találó Ezékiel próféta profétájának 34. része. Mindamellett meg kell jegyezni, hogy senkinek sincs joga egy embert is törvényes jog és Isten parancsolata nélkül megölni. Annakokáért igaztalanul gondolkoznak azon boszúálló és dühöngő emberek, kik 5. Móz. 13, 5. alapján a hamis prófétákat megrohanják: Istenre kell bízni az ítéletet, ki mindeneket el fog intézni. Különben pedig légy nyugodt lélekkel s tartsd szem előtt Isten amaz ítéletét, Mát. 7, 19: „Minden fa, mely gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és a tűzbe vettetik.“ Ha a pásztor álnok, ne hallgasd őt. S ha az egész gyülekezet megismeri álnokságát, hamis voltát: egyhangulag mozdítsa el őt. Ha ezt nem tehetitek, ne hallgassatok reá; inkább a halált szenvedjétek el, mint sem hogy az ilyen pásztorok, vagyis jobban mondva farkasnak engedelmesskedjétek, ki benneteket Istentől el akar téríteni. Ez világosan elő van adva a fent idézett szentírási helyekben. Krisztus is azt mondja Mát. 5, 29: „Hogy ha a te jobb szemed azt műveli, hogy megbotránkozzál, vágd ki azt és vedd el tőled.“ Azaz az álnoksággal legeltető pásztor, hasznavehetetlen meddő fa mód-

jára ki kell vágni s az Ur által a tűzbe dobatni. Ha szószerkét elhagyja: a megvetett gyomhoz számlálván őt, hagyni kell az aratásig. Ezékiel is így szól 34, 10: „Imé megkivánom az én juhaimat az ő kezökből és elhagyatom velek, hogy az én juhaimat ne legeltessék, és kiragadom az én juhaimat az ő szájokból és nem lesznek nekik ételül.“ E szerint azok hajtsák végre a parancsolatot, (V. Móz. 13, 5.) kiknek erre hatalmuk van. S ha ezek ezt hivatásuk szerint nem cselekszik, tünnük kell, miként valamely babiloni fogságban, mig Isten saját kezével megszabadít bennünket. Krisztus és az apostolok sem támadták meg oly keményen a bűnöket, hogy vér folyt volna a miatt. Minden egyes gyülekezet tehát távolítsa el magától a hamis pásztorokat. De merénylőre ki ne nyujtsd kezeidet! Isten nem téved. Ha a farkasok az országból ki nem űzhetők úgy, hogy többé vissza ne térjenek: támasztani fog Isten egy Ilyést, ki 450 baálpapot és a magaslatok 400 papját egyszerre megsemmisíti. Krisztus ama parázna nőt nem ítélte halálra, (Ján. 8.) pedig a törvény szerint halált érdemlennetett volna; ismeretes azonban, mily borzasztóan fizetett a zsidó papoknak és az egész népnek a Titus által lett elpusztítás alkalmakor. Legyünk tehát hosszútűrők. Ha csak módunkban áll, a farkasokat a pásztorok helyén sehol sem kell tünnük. Ha azt nem tehetjük, várjuk a megváltás óráját, mert Krisztus fenséges példája nálam többre képes, mint Mózes szigorú büntetése. — Krisztus is eljő, mikor azt jónak látja s vagy az uralkodókat, vagy a népet fegyverzi föl boszúra.

Felhívó szózat a hü pásztorokhoz. Szeretett testvérek, Krisztus szőlőjében munkatársak! Ne engedjétek magatokat visszaretentetni semmi nyomorgatás, avagy e gonosz világ zugó viharai által, hogy Krisztus kishitűeknek ne találjon benneteket: mert ő nem alszik, hanem vizsgálja, ha vajjon férfiak vagytok-e. És ha ő jónak látja, parancsolni fog a szeleknek, hogy lecsendesüljenek s titeket fentartsanak a vizen, hogy el ne merüljétek. Ő nem kísért feljebb, hanem a mint elszenvedhettek, de egyszersmind felmutatja a szomorúságból és e világból kivezető ösvényt és erőt ad nektek sárkányok, oroszlanok és krokodilusok fölött, hogy azok felett járhattok. Péter feleletében hűséget és szeretetet ígértetek neki, midőn Krisztus kérdezte: „Szeretsz-e engem?“ és Péter válaszolá: „Uram! te tudod, hogy szeretlek tégedet.“ Ellenkezőleg erőszakkal és nem Krisztus által, hanem más uton jutottatok Krisztus nyája közé. Ki volna az közületek, ki az ő ura iránti szeretetből ne akarná eltűrni a szenvedést? Mit használtok az Urnak, ha csak szép időben dolgoztok és kormányoztátok a hajót s ha vihar támad, megfutamodtok? Vannak, kik harcolnak e világ fejedelmeiért s eltűrrik a halált is bizonyos összeg pénzért; s van-e közöttünk, ki a mi mennyei atyánkért ne harcolna s el ne szenvedné a halált is, midőn ő nem mulandó jutalmat, hanem örökké tartó örömet osztogat és egyszülött fia által megváltott és megszabadított mindnyájunkat? Ha csak addig maradtok Krisztussal, mig jól vagyon dolgoztok s ha fordul a koczka: megfutamodtok, senki sem fog hinni nektek példáitok miatt; mert kiki azt fogja gondolni: ha az általatok hirdett igéért nem szenveditek el a halált is, akkor magatok sem hisztek abban. Gyalázat érje azt, ki meghátrál, midőn ura mellette áll s reá tekint! Annakokáért imádkozzatok buzgón Istenhez, hogy benneteket elkezdet nemes munkáját szilárdítsa meg, hogy azt bevégezhessetek, hogy a szegény és félrevezetett nép ismét juthasson el az ő szent nevének és igéjének ismeretére és éljen mindenki az ő szent akarata szerint: mert a ki mindvégig állhatatos maradand, az idvezül!

Intés a hamis pásztorokhoz. Ti hűtlen pásztorok

Ha van még bennetek az Isten létezése hívésének csak egy szikrája is; ha sziveitekben a felebaráti szeretetnek csak egy csöppje is létezik: az Istenért és emberi társadalomért — kiméjétek a népet, melyet oly sokáig éhezni engedtetek az Ur beszéde után s e mellett elviselhetetlen terhekkel sújtoltatok! Különösen ti magas állású püspökök! nyissátok föl a börtönöket és ne forgassátok fel a világot fősვნységtek és fényüzések miatt! Ha hiszitek, hogy Isten létezik és hogy ő ítéletet tartand az emberek fölött, miként tudtok nyugodtak lenni, ha állásokat teher a keresztyénségre nézve! És ti kimélet és elnézés nélkül új meg új terhek hordozására kényszerítitek a keresztyénséget. Világos ebből, hogy ti sem Istentől, sem az ő szigorú ítéletétől nem féltetek: mert a hol félelem van, ott jobbulás is van. Miután közületek egy sem hagy fel a méltatlanságokkal, látnivaló, hogy Istent mily kevésbé tisztelitek. Kinek nevében állotok ti? De ti vigasztaljátok magatokat e világ fejedelmeivel s hatalmasaival. Kezetekben a bot eltörönd és szálkái gonoszul meg fognak sérteni titeket. Mert mi a király erőssége, ha nem az ő népe? Ha a nép a királyt és titeket nem segít mególtalmazni — a mint előre látható, mivel tömegesen tér meg Isten ígéjéhez: — hol van menekvéstek? hol a király erőssége? Ha meg nem szüntök gonoszságokkal, meg fogjátok érni, hogy mind titeket, mind támaszaitokat nyomor fogja érni. És ha szinte saját írástokat, pecséteteket, hiteteket és hűségteket megszegitek s megtöritek és az evangéliom kegyes hirdetőit fogságba vetitek, kiozzátok és meggyilkoljátok is: ez által csak Istennek haragját vonjátok magatokra. Az evangéliom azért, mint Izrael népe Egyiptomban — gyarapodik, mignem elküldi Isten az ő szabadítóját. Izrael népe az üldöztetések és öldöklések dacára is szaporodott (2. Móz. 1.), miglen Mózes kivezeté őt.

A zsinatokra hivatkozás nem bizonyít semmit. Ha soha zsinatok nem tartattak volna is, mégis helyesen, igazán kellene cselekednetek, nem pedig a népet Isten akaratja ellenére zsarolnotok. Ilyés a kiméletlen Áháb zsarnok idejében 850 bálványpapot megölt, — egy próféta magában oly nagy számu istentelen ellenséggel szemben! 1. Kir. 18. Erre Jéhu Baálnak minden papjait levágatta. 2. Kir. 10. Józsiás a kegyes király elveszté a bálványozó papokat, kik a magaslatokon áldoztak Baálnak. 2. Kir. 23. Vigyázzatok tehát! Elég sokáig volt Isten türelmes irántatok; utóljára majd vesszejével jő: mert veszteségetek oly kevésbé lesz kárpótolva, mint a mily kevésbé az ördög a mennybe jut. Reményeségeket vessétek egyedül Istenben, a ki egyedül képes az emberek sziveit megnyugtatni! Ő segéljen meg benneteket szent nevének megismerésében, hogy alázzátok meg magatokat a Krisztus hatalmas keze és az ő keresztye alatt s boldogok légyetek minden hívőkkel egyetemben. Ámen.

Erdős József.

Különfélék.

Egyházkerületi közgyűlés a tiszántuli ev. ref. egyházkerületben augusztus hó 18-án veendi kezdetét; 21-én pedig lelkészi felavatás tartatik. Augusztus 15. és 16. napjain az esperesi kar a közalapból segélyt váró egyházak kérvényeit vizsgálja át. 17-én délelőtt egyházkerületi tanügyi bizottsági ülés leend; délután pedig a segélyegyleti választmány tanácskozik. A közgyűlés kezdődő napjának — augusztus 18. — délutánján segélyegyleti közgyűlés tartatik. A

felavatandó lelkészatyafiak augusztus 19-én délután 4 órakor tartoznak jelentkezni a püspöki hivatalnál; 2-dik lelkész-képességi vizsgára készített beszédeiket magukkal hozva és könnyvnlkül is megtanulva és az egyházi törvényekben előirt formaruhában jelenjenek meg a felavatási ünnepélyen.

Megjelentek: Egyházi beszédek. Irta Timár Imre, szováti hely. ref. lelkész. Debreczen, 1884. 8-adrét, 94 lap. Ajánlva van Szinai Gyula Hajdúvármegye tiszti főügyészének, a jellemes férfi, buzgó hivatalnok és önzetlen barátak. Ismertetésére majd visszatérünk.

Hivatali foglalo beszéd. Irta és elmondotta F. Varga Lajos, majtisi ev. ref. lelkész. Ára 20 kr. A tiszta jövedelem az épülő félben levő majtisi iskolára fordittatik. Szatmáron 1884. Kis 8-adrét, 12 lap. Főtárgya: Mit tartsanak felölem? Alapige 1. Kor. 4, 1—2. Ez az egyházi beszéd is szerző szép készülttségéről, hivatottságáról tesz bizonytságot.

Érettségi vizsga a debreczeni ev. ref. főiskolában június 29-én folyt le. A szóbeli vizsgára bocsátott 68 növendék közül jelesül érettnek ítéltetett 6, jól érettnek 14. egy évre visszavetttetett 6, két óra 11, a többi 41 egyszerűleg érettnek nyilvánított. — Máramaros-Szigeten július 1-ső napján kezdődtek ezen vizsgák, a hová lapunk felelős szerkesztője Tóth Sámuel, mint a vizsgáló bizottság elnöke, még június 30-án elutazott már.

Tartalom: Gymnasiumaink állami segélyezése. — Haladás a theologiában. (Vége.) Csiky Lajos. — A VII. és VIII. osztály felállítás a szatmár-németi ev. ref. gymnasiumban. Farkas Antal. — A vasárnapi iskolákról. — A kijelentés módszere. Bethlendi Endre. — Az „Evangéliomi lelkészi tár“ olvasóinak üdvöt. Szigeti Elek. — Levél a szerkesztőhöz. Szigethy Sámuel. — Tárca: A lekipásztori hivatásról. (Vége.) Erdős József. — Különfélék. — Pályázat.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztő társak: Békési Gyula, Géresi Kálmán.

Pályázat

a nagybányai ev. ref. egyházmegyébe kebelezt szinyér-váraljai lelkészi állomásra.

Készpénzfizetés: részint a heti vásárvámból, részint alapítványok kamataiból, s a hivek által fizetett illetményből 855 frt.

Stóláre, 20 hold III-ad osztályu szántó föld haszna és egyéb járulékok 168 frt.

Összes jövedelem 1023 frtra becsülhető, melyből azonban a nyugalmazott agg lelkésznek — az egyházkerület által is megerősített szabályzat szerint — élete végéig évenként 300 frt fizetendő.

Pályázati kérvények f. évi július hó 25-ik napjáig Bencsik István espereshez Nagy-Paládra (Szatmármegye) küldendők.

Debreczen, 1884. június 24.

Révész Bálint, püspök.